

Erfelijk verleden

BIOGRAFISCHE KRONIEK

Michael Mering

© 2024 Michael Mering
Vormgeving Wybo Dekker
Omslagontwerp Michael Mering
ISBN 9789403734927
NUR 402

Ter nagedachtenis aan de dochter van Martijn

I		1
	PROLOOG	3
	De koningin	7
	De koning	17
	De dochter van de koning	29
	De tussentoestand	41
	De begrafenis van koning Martijn	61
	Het leven na de dood van Martijn	67
II		83
	Zondag: Marie-Louise overleden	85
	Maandag: Marie-Louise betreurd	91
	Dinsdag: Marie-Louise herdacht	99
	Woensdag: Marie-Louise begraven	105
	Donderdag: de nalatenschap besproken	127
	Vrijdag: het roerend goed verdeeld	155
	Zaterdag: Martijns archief geopend	171
	Zondag: een verleden geërfd	199

Deel I

PROLOOG

Dit boek heb ik geschreven, o godbeminden, als getuige van het leven in uw families.

Talrijk zijt gij, ook in uw talloze rollen waarvan één die van gastvrijheid tonen aan de huisgenoten des geloofs maar een andere die van meedogenloosheid ten aanzien van de ontmaskerde vreemdeling. Daartoe behoort gij. Tot dit geslacht.

Wie zichzelf wil herkennen of er alleen weet van wil hebben, die leze wat ik vertel in mijn voltooide kroniek.

Koning Martijn en koningin Marie-Louise zijn mensen van vlees en bloed. Veel van hun handelingen wijzen daarop. Maar toch...

Zij zijn bergen gaan beklimmen en hebben de vlaggen met hun eigen naam geplant op hoge toppen en zijn nooit herkend in hun sociale vermomming, de zuurstoffles gevuld met ieders eigen verleden op de rug, en het Heilige Boek in de borstzak onder de ritssluiting. Het is alsof zij van bergen afkomstig zijn. Godbeminden en godengebroed tegelijkertijd.

Een lang leven, veertig jaar lang niet verhuizen, een talrijke kinderschaar die niet tegensprekt, en het ware geloof dat bergen verzet, hebben van Martijn en Marie-Louise vorsten gemaakt.

Gedurende lange tijd sterft er niemand, zijn de goden inderdaad onsterfelijk. De verf van de deuren is van uitstekende kwaliteit: na 40 jaar zitten de adertjes van het imitatie-eiken nog op dezelfde plaats want het is niet nodig geweest om ze over te schilderen. Voor kinderen geeft dat zekerheid: gezeten op de wc en groter wordend de toekomst afwachgend, blijken de deuren niet te veranderen. Niets verandert.

‘Niets verandert, alles hetzelfde,’ pleegt de koningin

te zeggen wanneer je na lange tijd de ouderlijke woning weer eens binnenkomt.

Lief en leed, verbazing of ontzetting, de koffietijd, alles wat tot het leven behoort, stolt in de tijdeloosheid van een Vader en Moeder, die er altijd zijn in de constantheid van hun gedragssjablonen en de vaste plaats der dingen.

De verschuivingen zijn zo minimaal dat niemand ze waarneemt. Als er al iets verandert dan op de manier waarop men in de Verenigde Staten hele kerken verhuist. Millimeter voor millimeter, op opleggers met 666 banden, zodat niemand van de gelovigen merkt dat op een goed moment zijn aanbedding op een andere plaats is gesitueerd dan voorheen. De kerkpaden zijn verlegd. Het grint is geharkt. De klok luidt. Men loopt betoverd naar de burcht van het heil ook al is die verplaatst.

Het lichtje onder de koffiepote brandt, de hond krabt zich onder een tafelstoel en de koningin kijkt door de erkerramen in oneindige verten.

Wie deze magie wil meemaken, hij moet de huizen rondgaan in de straten van de steden en dorpen waarin wij wonen en hij zal die vinden in andere gedaanten en op onverwachte plaatsen maar met dezelfde kracht.

Maar wat gebeurt er wanneer in dit koninkrijk een kind en een vreemdeling worden ontmaskerd die morrelen aan het vanzelfsprekende geloof en gedrag.

Die eigen keus leidt tot verdrijving uit het koninkrijk dat geen rebellie tegen God en gebod verdraagt.

Voor koning Martijn zijn er maar twee mogelijkheden: 'het pand bewaren' of overgeleverd zijn in de macht van Satan.

Uiteindelijk wordt de ring gebroken, verpoederd het kalkcement en weerklinkt geen stem meer, zelfs niet vanuit de hemel.

Vlak voor hun dood en in hun dood worden koning Martijn en koningin Marie-Louise weer de gewone mensen die zij in hun vroege jeugd waren zonder dat zij nog langer als Vader en Moeder de grote woorden waarmee zij hun leven doorkomen, kunnen opleggen aan al hun kinderen.

Wie dit demasqué van de magie wil meemaken, die moet de huizen rondgaan in de straten van de steden en dorpen waarin wij wonen en die zal het vinden in andere gedaanten en op onverwachte plaatsen, maar met dezelfde kracht.

De koningin

In deze moderne tijd, dus niet lang geleden, woonde in een land, niet ver van dit land en zijn inwoners, maar dicht bij andere landen en hun inwoners, een oude koningin.

Ze had een prachtige naam of beter gezegd: ze had een heleboel namen. Dat merkte je wanneer ze sprak. Want dat deed ze op een heel bijzondere manier, verheven en ongrijpbaar: Ik = Wij Marie-Louise = Wij Moeder = Wij Regina = Wij Vrouwen = Wij underdog = Moeder spreekt tot u.

De laatste naam gebruikte ze zelf altijd. Die stond ook onder haar brieven: een grote hoofdletter M met -oeder erachter en onder het geheel een dwingend streepje. Zoals alle koninginnen sprak ze vaak in de derde persoon over zichzelf. 'Moeder geeft alleen maar Liefde en Liefde is het wat Moeder geeft. Want Liefde bestaat niet uit gaven of weldaden maar alleen uit Liefde en zo is het.' Ze sloot dan even de ogen, bevestigde deze waarheid door een kort hoofdknikje en ging daarna rustig soep koken.

Degenen die het gehoord hadden, werden, afhankelijk van hun leeftijd en ervaring, van binnen heel warm of heel leeg. Warm door de bevestigde liefde of leeg vanwege de ongrijpbare waarheid. Maar in ieder geval waren de uitgesproken woorden zó machtig, dat niemand meer zijn eigen innerlijke stem hoorde. Zoals de koningin zichzelf had ontledigd toen zij als klein kind voor de Madonna knielde en de Moeder Gods en haar eigen Moeder samen haar kinderziel hadden gevuld, zo werden de zielen van haar onderdanen vol van het duizelingwekkende, onaantastbare beeld van haar die Ik was en Wij en Wij samen, en de onderdanen voelden zich verbonden met haar door een zekerheid die zij als enkele

persoon nooit zouden kunnen bemachtigen: hoewel zij maar onderdanen waren, deelden ze hun identiteit met Moeder en ze werden veel meer dan ik alleen. Ze werden wij, Wij, WIJ, Wij Hohenvinken, Wij Siegmaringen, het bloed spreekt, het verleden was goed en voor het heden leggen we geen verantwoording af, want wij zijn tijdeloos. De derde persoon.

Moeder, met een hoofdletter, zoals zij vanaf nu vaak genoemd zal worden, had behalve het voorgaande nog een aantal trefzekere kenmerken. Aangeboren, aangeleerd, opgedrongen, zelf gekozen, wie zal het zeggen. Eén daarvan was haar verregaande nonchalance. Niet zozeer wat betreft spullen – het huishouden was mede dank zij trouw personeel prima voor elkaar – nee, nonchalance wat betreft mensen. Die nonchalance was zo groot en daarom zo ondenkbaar, dat sommigen rondom haar óf de nonchalance niet zagen óf ontkenden óf uitlegden als bezorgde en wijze liefde.

Ze kon bijvoorbeeld bij de geboorte van een niet geaccepteerde kleindochter schrijven: ‘Geboren, jullie dochter, ons 14e kleinkind. Voedt het op in de Vreze des Heren,’ maar het kind daarna nooit bezoeken. Dan moest je wel tot de conclusie komen dat er iets was met dat kind of met zijn ouders, maar natuurlijk nooit met Moeder, want welke Moeder doet zoiets nou? Geen een toch. Zo’n kind was gewoon geen echt kleinkind.

Moeder was wat bepaalde dingen betreft zo consequent en volhardend dat je het misschien geeneens nonchalance kunt noemen. Eigenlijk was ze meer nationalistisch: wat tot haar volk behoorde had ze lief, daarmee correspondeerde en telefoneerde ze, daar naartoe nam ze de trein of de bus, maar wat daarbuiten viel, kende ze niet, verzweg ze of haalde ze al zuchtend de schouders over op. Wie zich niet aan haar jurisdictie onderwierp,

viel buiten de relaties en dientengevolge onder de ongeïnteresseerdheid. Dat was haar nonchalance.

Toch was de koningin zeer toegankelijk. Dat wil zeggen, de toegang tot haar was heel gemakkelijk. Wanneer je aanbelde, nadat ze acht jaar lang je bestaan had ontkend, deed ze rustig zelf open – geen lakei zou in de weg lopen – en dan klonk het heel natuurlijk wanneer ze zei: ‘Kom binnen kind.’ Alsof je die dag voor de derde maal nog even langskwam. Vond je zelf de entree nog een beetje moeilijk en een zoen minder passend, dan kon ze zeggen: ‘Geen zoen? Ook goed hoor kind. Moeder blijft gewoon Moeder en alles staat nog zoals acht jaar geleden, niets veranderd, alles hetzelfde.’ Na deze bijkans goddelijke claim op onveranderlijkheid was het vanzelfsprekend dat ze níet naar je gezondheid of kinderen vroeg. Wel zou ze meedelen dat Moeder nu eenmaal alles weet, mijn kind.

Tja, wanneer je dat combineert, die nonchalance én toegankelijkheid, waartoe leidt dat eigenlijk? Tot warme koffie en lekkere soep en een paleis vol mensen, maar een familieband die voornamelijk bij de notaris blijkt, wanneer alle familieleden in een akte netjes op een rij staan alsof ze een eenheid vormen.

Rondom de koningin waarde de leegte zo dreigend rond dat er voortdurend bevestiging nodig was van de verbondenheid. Wanneer ze bijvoorbeeld incognito op Jersey met vakantie was, regelde ze al per briefkaart het vervoer naar de kerk voor de doopplechtigheid van het 13de kleinkind. Laat Bruggus rijden met de auto van Zeebruggus, dan kan Knokkia samen met... enzovoorts.

Je moest en zou bij verjaardagen en dopen en iedere vijf jaar een huwelijksfeest aanwezig zijn. Dan liet de koningin haar haren licht violet kleuren en onduleren. Ze hing haar driedubbele zilveren kruis met granaten

om – een verticale, een horizontale en twee diagonale balken van een andreaskruis – en zat en hoorde toe en bevestigde de Liefde en de waarheid.

‘Moeder had vroeger een atelier, nietwaar?’ veronderstelden haar kinderen.

‘Ach kind, vroeger.’ Geen ja en geen nee, maar ja werd gehoord.

‘Moeder speelde vroeger cello, nietwaar moeder?’

‘Ach kind, vroeger.’ Geen ja en geen nee, maar ja werd gehoord.

Was de koningin getrouwd? Jazeker. Zelfs met een koning. En dat is niet vanzelfsprekend, zoals iedereen wel weet. Denk maar aan koningin... Juist, die is getrouwd met iemand die alles kan wat een koning ook kan: alle uniformen dragen, alle dieren beschermen, alle vliegtuigen besturen en nog veel meer. Toch is de man van die koningin slechts prins-gemaal, heel hoog maar net niet. De koningin van dit verhaal was wel met een koning getrouwd.

Toen haar eens werd gevraagd naar de werkverdeling, zei ze: ‘Ach Vader en ik zijn ieder koning in ons eigen koninkrijk.’ Hij het land en zij de onderdanen, dacht de man die het haar vroeg, maar hij zei: ‘Hij de zaak en u de kinderen?’ hetgeen ze bevestigde.

Dat gaf soms grote moeilijkheden. Want zo eenvoudig kun je land en volk niet scheiden. Per slot van rekening waren er ook veel zaken die samenbonden: het huwelijk, het kerklidmaatschap – let wel: niet het geloof – de vakanties, de kinderen, de Anderen, het huis, de zaak, de crisis, de oorlog, de auto, de vijanden, de geaccepteerde kleinkinderen, de niet-geaccepteerde kleinkinderen,... de dood, hoewel die niet erg zichtbaar was in de familie omdat men er lang omheen kon. Dat laatste is wel van veel belang want daardoor behoeften Vader en Moeder niet

vroeg nederigheid te leren wegens sterfelijkheidsbesef. Voorouders waren allang mythisch geworden door vroeg versterf en verhalen.

De kinderen werden dus geconfronteerd met eeuwige ouders. Jong tegenover oud. Zwak tegenover sterk. Onvolwassen tegenover volwassen. Dom en onbezonnen tegenover wijs. Het werken aan de kinderen om ze volwassen te laten worden, werd dan ook opgevat als een nimmer eindigend proces.

Knokkia, 25 jaar oud, moet ik de komende jaren proberen zover te krijgen dat ze...

Zeebrugus, 40 jaar oud, werkzaam in een technisch bedrijf, getrouwd en met een paar grote kinderen, wordt al wat flinker en kan misschien over een paar jaar wel zover zijn dat hij Vader...

‘Je moet maar zo denken, het is nu de tijd van innemen, innemen, innemen, kind.’ Wanneer het uitgeven of delen geaccepteerd zou worden was niet duidelijk. Toen eens aan de koningin werd gevraagd: ‘Wie vindt u nu eigenlijk volwassen?’ zei ze: ‘Wie zich tegenover mij weet te handhaven.’

Vader en Moeder, ieder in hun eigen wereld, hun eigen geloof, hun eigen familie, hun eigen vrienden, hun eigen kleine geluk. Maar de kinderen, bij wie hoorden die? Bij Vader, want die moest opgevolgd worden, die verdiende voor allemaal, die had het ware geloof gekozen, die was geestig en wist iets van de wereld af. Bij Moeder, want die was er voor de gesprekken, voor de bezwingen, voor de koffie, voor de vroomheid, voor het alsmaar bouwen, bouwen en nog eens bouwen, kind.

In het land van koning Martijn en koningin Marie-Louise heerste lange tijd betrekkelijke rust. De tuinman kwam en de tuinman ging. De schilder schilderde ieder jaar maar behangen deed hij om de drie jaar. In de tuin

stond op een groot bord de lijfspreuk van de koning én de lijfspreuk van de koningin:

Als u de tijd
Met mij berijdt
Dan wordt uw leven
Altijd zweven.

De koning opende en sloot zwembaden, reikte medailles uit, prees zijn werklui, kocht dassen en pyjama's bij Austin Reed in Regent Street in Londen en toen hij op een keer in die stad een van zijn ministers zag die al vele jaren minister was, ging hij hem even een hand geven, waarop deze zei: 'Gunst, wat bijzonder aardig dat u mij zo maar aanspreekt.'

Britse vrienden, Finse relaties, Franse connecties, goede hotels, déjeuner dînatoire in uitspanningen in de bossen wanneer het paleis te klein leek te worden, keurige uitnodigingen, geposeerde foto's, gelukkige tijd. In die tijd scheen in dat land bij dat volk erg vaak de zon. De ramen stonden open. Gelach kwam uit de vensters. Bulderende lach, wereldse lach en soms vrome lach. Wie gaat er nu in zo'n situatie op zoek naar zichzelf? Je bent er toch? Te midden van het grote familiefeest? En de verplichtingen waren minimaal: gezamenlijke verjaardagen, gezamenlijke kerkgang, gezamenlijke doopplechtigheden, gezamenlijke kerstdagen, gezamenlijk oudejaar, gezamenlijke paasmorgen, gezamenlijk gebed, gezamenlijk gezang, gezamenlijke liefde en gezamenlijke haat.

Inderdaad minimale verplichtingen met maximaal rendement. Een overzichtelijke wereld. Wij tegenover hen. Zij tegen ons. Wij allen samen. God met ons. God niet met hen. God zelfs met hen. Ondanks alles. De goede burenen. De arme burenen. De onnozele burenen en de rijke burenen. En de zonderlinge burenen waarover we kunnen glimlachen want zij behoren bij de anderen.

Wie waren de anderen? O, dat is niet zo gemakkelijk te beschrijven. Wanneer er over ons volk werd gesproken of wanneer mijn volk werd toegesproken wist het volk altijd precies wie er wel en wie er niet bedoeld werd. Zelfs zonder overleg was deze burgerlijke stand eenduidig, herkenbaar voor de betrokkenen en daarnaar werd ook gehandeld. Daar lag het probleem ook niet. Het probleem was er voor de aangetrouwden, de import, de gastarbeiders, kortom voor hen die niet tot het eigen bloed behoorden. 'Ja nietwaar, eigen bloed kan nu eenmaal niet met eigen bloed trouwen,' zei de koningin soms zuchtend, daarmee koning Martijn...

Anderen hadden vaak moeite om hun plaats te weten. Dat was ook geen wonder. Want voor hen was nauwelijks plaats in het koninkrijk. Wel voor een broer van de koningin die na de dood van zijn vrouw ging samenwonen met een van zijn zusters, die het kind dat vlak voor het overlijden was geboren, rooms opvoedde in plaats van protestants, wat haar moeder was geweest. 'Ik weet nog goed hoeveel vreugde er was in ons huis bij die geboorte,' schreef deze broer van de koningin eens, gewend aan zijn zuster en vergetend dat zijn vrouw was overleden. Eigen bloed met eigen bloed, zowaar.

Dus via eenvoudige morele regels kon je er niet achter komen wie tot het volk behoorde. De koningin had nog zeer levenskrachtige zusters, die best eens een faux pas mochten maken, tijdelijk beneden hun stand gehuwd zijn bijvoorbeeld. Dat gaf allemaal niets, ze bleven aan het hart gedrukt en op de jaarlijkse reünie ter herdenking van de koningin-moeder waren ze ex aequo aanwezig, want er ging niets boven 'het spreken van het bloed'.

De koningin had een sterk bloedbesef, hoewel er een anomalie in zat wat betreft haar vader: ze noemde zich altijd naar haar vader: 'Hohenvinken'. Toch had haar vader, die protestant was, alle kinderen verraden toen zij

zes jaar oud was. Hij had besloten dat zij voortaan naar een andere kerk moesten gaan. Wat een schok was dat geweest. Vader met alle kinderen naar de protestanten en haar moeder eenzaam katholiek. Als kind van zes stond ze aan het hek van de roomse kerk, de kerk met de gewaden, de kaarsen, de beelden, de Madonna, de warmte. Moeder was binnen maar vader had beslist dat zij de kaalheid van de protestantse eredienst zou toebehoren.

Omdat ze niet wist waarom haar vader dat had gedaan, was het om een voorbeeld van verdraagzaamheid te geven aan zijn volk, was het om haar Moeder buiten spel te zetten, was het om zijn kinderen door een strenge opvoeding in de war te brengen, was het om te laten zien dat een vader boven het geloof staat en dus vrij mag kiezen, omdat ze niet wist waarom, vervloekte ze in stilte alle mannen, alle vaders en misschien zelfs wel God de Vader en beperkte zich tot vrouwen en de haar geslachtelijk niet bedreigende broers en zoons en wist voorgoed: Moeder, Maria, ik, wij, een droeve snik om datgene wat verloren ging, maar: Komt laat ons voortgaan kinderen. Omdat er niet veel aan te veranderen was, noemde ze zich wel naar haar vader, maar het portret van haar Moeder had een ereplaats, aan de wand en in haar hart.

Eigenlijk was de koningin dus rooms en de sentimentaliteit die daaruit voortvloeide, bond in ieder geval een aantal nietsvermoedende volksgenoten aan haar. Rooms van gevoelens, protestants van tekstgebruik was ze. 'k Sla d'ogen naar 't gebergte heen, zoals ze vaak zei, was voor haar hetzelfde als Heilige Maria, Moeder van God, bid voor ons zondaars.

Tja, de koningin was een protestantse Hohenvinken, die in het geheim katholiek was. Nou ja, dat komt vaker voor bij koningshuizen. Per slot van rekening zijn er

wel protestantse prinsessen in het geheim door kardinalen overgedoopt. Alleen, je kunt beter rooms leven en protestants geloven dan protestants leven en rooms geloven. Met een biechtvader of een zegenende huiskapelaan pik je in een roomse omgeving allicht wat begrip mee, ook al geloof je er geen bal van. Daarentegen ben je als roomse protestant in handen van armoedzaaiers die de onrust van mevrouw alleen maar als ongeloof weten te taxeren en die helemaal niet snappen dat het ongestilde verlangen een verlangen is naar het Begin, de Moeder, de Kerk – de Katholieke wel te verstaan – de kaarsen, de gewaden, de Priester, de Vader, God.

Vandaar misschien dat de koningin zo gek was op doopplechtigheden, het kon niet schelen waar, als er maar een glimp van gebeuren was. Vandaar de organisatie vanaf Jersey. Viel er iets te celebreren waar ze mee instemde, dan borstkruis om, jas aan, zwevende dichte ogen, een groene pothoed met een hand links en een hand rechts stevig naar beneden op het hoofd getrokken en verder verwaarlozing van het detail, want dat deed er nu niet toe. De leegte vanaf het zesde jaar vulde zich, al was het maar voor even.

Dan liep de koningin voor korte tijd op wolken en stapte op de oudedamesschoenen – gebogen hiel en driekwart, half afgetrapte hak – rond met dat triomfantelijke lachje dat maar voor weinig insiders te herkennen was. Als je haar aankeek en ze had in de gaten dat je tot een der ingewijden in haar geheim behoorde, knikte ze je toe en glimlachte bijna onmerkbaar met weer gesloten ogen. Dus precies de andere volgorde dan wanneer ze haar eigen Liefde postuleerde. De rollen waren in zo'n situatie dan ook omgedraaid. Eerst het ongrijpbare – kind, Moeder, Maria – dan de herkenning met een hoofdknik en daarna de glimlach der bevestiging.

